

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Deres ref:

Vår ref: 17-03334-1

Dato: 29.05.2017

Innspillmøter 2017 - Samlerapport

I forkant av Den nasjonale integreringskonferansen 2017 inviterte Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) representanter for ulike innvandrersorganisasjoner, innvandrerråd og ressurspersoner til innspillmøter i de respektive regioner. Formålet med de regionale møtene er å innhente innspill til temaer og problemstillinger som ønskes fremmet til myndighetene. IMDi har i forkant av innspillmøtene utarbeidet spørsmål og problemstillinger til deltakerne. Spørsmålene ble sendt ut i forkant av møte for å kunne gi deltakerne anledning til å diskutere og innhente innspill fra medlemmer og nettverk.

Det er gjennomført innspillmøter i Bergen 5. april, Trondheim 5. april, Tromsø 6. april, Oslo 25. april, Gjøvik 27. april, Drammen 2. mai og Skien 11. mai for organisasjoner i Telemark. Øvrig møte i Sør ble avlyst.

Innspillene nedenfor er basert på innspill fra 91 representanter fra innvandrersorganisasjoner og andre relevante aktører fra innspillmøtene. IMDis regionkontorer har skrevet referat fra innspillmøtene.

IMDi vil innledningsvis oppsummere og fremheve innspill som vi mener er særskilt viktige. Deretter vil vi gjengi innspillene fra innspillmøtene kategorisert etter tema.

Med hilsen
for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Akhtar Chaudhry
seksjonsleder

Marit Lund Larsen
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og trenger derfor ikke signatur

DIALOG OG SAMARBEID

Deltakerne på innspillmøtene fremsto svært engasjerte til ytterligere å bidra til økt dialog og samarbeid for å styrke integreringen av innvandrere i det norske samfunn. De fremhevet flere forhold for selv å bidra på en enda bedre måte enn i dag.

IMDi vurderer på bakgrunn av innspillene at deltakerne er en ressurs inn i arbeidet for å styrke frivillighetens rolle i samfunnet generelt og den kommende frivillighetsmeldingen spesielt. Økt vektlegging av kommunale planer for frivilligheten er en kjærkommen anledning til å invitere inn den ressursen innvandrer miljøene og øvrig frivillighet på innvandrerfeltet representerer.

Vi velger å trekke frem følgende fire fokusområder som ble spilt inn fra mange deltakere:

1. *Å bli sett og hørt*

Deltakerne etterlyser økt anerkjennelse for den kunnskap og erfaring de har om innvandrere og integrering. De har et stort nettverk, lokalkunnskap og mye praktisk erfaring i samarbeid med andre og gjennomføring av ulike typer av tiltak. De bistår gjerne med innspill i kommunale handlingsplaner for frivilligheten. De minnet om behov for økt bruk av tolk for å sikre rettsikkerheten for innvandrere.

2. *Egnede møteplasser for dialog og tiltak*

Deltakerne vil gjerne delta ytterligere på ulike møteplasser for å utveksle erfaringer og avklare tiltak med det offentlige og andre (gjennom Integreringskonferansen, møter med stat og kommune, andre organisasjoner (både innvandrerorganisasjoner og andre organisasjoner). Tiltak i regi av frivillige organisasjoner kan ha behov for lokaliteter og økonomiske ressurser.

3. *De frivillige ønsker kunnskapsutvikling*

Innvandrerorganisasjoner trenger mer organisasjonskunnskap samt tilgang til driftsmidler for å kunne styrke sine posisjoner lokalt og blant innvandrere med tanke på deltakelse. Deltakerne ønsker økt kunnskap om det norske samfunn for å utvikle bedre tiltak på områder som hindrer integrering (bl a tvangsekteskap, sosial kontroll, barneoppdragelse, diskriminering) og som fremmer integrering (kvalifisering for utdanning og arbeid, samfunnskunnskap, bo-kompetanse, livsmestring).

Deltakerne fremhever behov for å ytterligere bli kjent med ulike tilskuddsordninger de kan søke på for å utvikle og gjennomføre tiltak og ønsker kurs lokalt/regionalt.

4. *Kvalifisering og arbeid*

I alle møter stod kvalifisering og arbeid sentralt for å styrke integreringen. Bedre tilpassa kvalifisering og styrking av godkjenningsordningene er to faktorer som særskilt trekkes frem av deltakerne.

Vi viser til oppsummering pkt 6 ang tematikken relatert til lhbti-personer som IMDi var særskilt pålagt å ta opp i innspillmøtene.

PUNKTVIS OPPSUMMERING FRA INNSPILLMØTENE

1. *Hvordan kan innvandrersorganisasjoner i enda større grad brukes til å mobilisere innvandrerbefolkningen i arbeidet med å skape trygge og gode lokalsamfunn?*

- 1) Innvandrersorganisasjoner inviteres inn som bidragsytere i kommunale handlingsplaner.
- 2) Samarbeide og delta i felles forum for informasjon mellom myndigheter og organisasjoner. Ikke minst er dette aktuelt ved viktige hendelser. Gode erfaringer fra Bydel Søndre Nordstrand, Folkedialogmøter/Nansenskolen, Flerkulturelt Forum Tromsø (se vedlegg.)
- 3) Lage samarbeidsavtaler mellom skoler, bibliotek etc. og frivillige organisasjoner.
- 4) Dialogmøte mellom ungdommer og politi for å forbedre tillitt og trygghet.
- 5) Tilbud om flere fleksible møteplasser og lokaler som dels er for alle og dels for grupper. Økt offentlig bistand for å realisere dette.
- 6) Økt samarbeid med majoritetsorganisasjoner slik at ungdom med innvandrerbakgrunn vil føle seg bedre ivaretatt.
- 7) Invitere til aktiviteter som er ønsket av alle for å motvirke sosial isolering (språkkafe, kulturarrangementer, flyktingguide, motivere og gi opplæring innenfor frivillig arbeid, styrearbeid, inter-religiøs dialog, likemannsarbeid mm).
- 8) Fellesaktiviteter mellom innvandrersorganisasjoner og eldre hjem.
- 9) Invitere ungdommer og nyankomne flyktinger på tur og bli kjent med nærmiljø og natur.

2. *Hvordan kan frivilligheten og myndigheter samarbeide om tiltak rettet mot boligsosialt arbeid for å sikre gode levekår for barn og unge?*

- 1) Generelt vurderte deltakerne at det offentlige må ha hovedansvaret for boligsosialt arbeid og øve påtrykk for at kommuner gjør dette likt gjennom bl a områdeløft og bedre familieøkonomi. De må bygge flere sosialboliger. Det må bli økt bruk av tiltak som bl a «Fra leie til eie», og det trengs mer privat utleie. Bevisst variert bosetting ved at barnefamilier og enslige blandes, minoritet og majoritet bor side ved side. Det bør arrangeres lokale/regionale konferanser med workshop for å mobilisere frivilligheten til deltakelse. Innføre startlån for alle som ikke har inntekt. Bedre vedlikehold av kommunale boliger.
- 2) Motivere flere innvandrere til politisk aktivitet og økt kunnskap om det norske systemet, bistå med bo-kompetanse, livsmestringskurs.
- 3) Gjennomføre ulike tiltak i nærområdet (dugnad, festival) som blir møteplasser for kulturutveksling.
- 4) Revitalisere ungdomsklubber som møtearena.
- 5) «Linkarbeider» kan bidra til at søkere kan bli bedre kandidater på leiemarkeder.

3. *Hvordan kan myndigheter bidra til bedre kartlegging, tilpasning og tilrettelegging av innvandrerbefolkningens kompetanse i arbeidslivet?*

- 1) Tidligere innsats og bedre kartlegging av formell og uformell kompetanse. F eks har «Internasjonale Drammen» og Folkeuniversitetet i Drammen hatt en prosjekt hvor de har kartlagt og registrert flyktinger i et «ressursregister». Dette skal forenkles prosessen for å komme seg ut i arbeid.
- 2) Bedre overlapping ved kartlegging av kompetanse mellom stat og kommune samt riktig kompetanse hos de som skal kartlegge.
- 3) Godkjenningsordningene (som NOKUT og andre) må forenkles samt ha tilstrekkelig kompetanse og ressurser.
- 4) Skreddersy norskopplæring opp mot yrker.
- 5) Økt bruk av mentorordninger og innvandrere som mentee, «fagbrev på jobb», flere lærlingplasser (spesielt for kvinner).

- 6) Myndighetene må bidra til at ansettelse gjenspeiles ift befolkningen. Benyttes anonyme søknader.
- 7) I større grad avveie behovet for norskkunnskaper opp mot det konkrete arbeidet.
- 8) Stille krav til mangfold på arbeidsplassen ved tildeling av offentlige anbud.
- 9) Riktig bruk av tolk for å sikre rettsikkerheten (hos NAV, ved kartlegging mm).

4. *Hvordan kan frivillige organisasjoner bidra til at innvandrerkvinneres tilknytning til arbeidslivet styrkes?*

- 1) Generelt ble det pekt på behov for bedre tilgang til barnehage og SFO slik at mødre kan styrke deltakelsen i arbeidslivet. Sikre at økonomi ikke er til hinder for deltakelse.
- 2) Innvandrerorganisasjoner har behov for kurspakker med forskjellige tema om barn, skole, arbeidsliv osv. Dette gir større trygghet for egne tiltak.
- 3) Veilede og gi råd samt bruke egne nettverk for å skaffe kvinner jobb.
- 4) Gi informasjon om arbeidslivet gjennom likemannsarbeid og workshops for å øke arbeidsmotivasjonen. Menn får samme informasjon for å hindre konflikter.
- 5) Ekstra støtte til kvinners læringsløp tilpasset arbeidslivets behov (f eks dataopplæring).
- 6) Synliggjøre tillitsverv i frivillige organisasjoner i den enkeltes CV.
- 7) Samarbeid mellom organisasjoner og kommunale enheter for å fange opp de som trenger motivasjon/informasjon tidlig i kvalifiseringsløpet samt brobyggere mot dagligliv og hverdagsaktiviteter.
- 8) Bruke dugnad som arbeidstrening (oppmøte, norskpraksis, skape nettverk).
- 9) Positiv kvotering av kvinner; oppfordre til å innkalle innvandrerkvinner til intervju.
- 10) Få arbeidsgivere til å tørre og lede en mangfoldig arbeidsstokk samt myndighetene må sette et krav til resultater.
- 11) Lederskoler på arbeidsplasser for å plukke ut og gi tilpasset opplæring i ledelse og kultursensitivitet.
- 12) Tidlig arbeidstrening allerede på VGS, spesielt yrkesfaglig retning. Eks arbeidspraksis for ungdom hos FN-sambandet Vest.

5. *Hvordan kan myndighetene og frivillige organisasjoner samarbeide for å tilrettelegge for god integrering av arbeidsinnvandrere og EØS borgere i lokalsamfunn?*

- 1) Myndighetene bør tilrettelegge for mer dialog med målgruppen samt etablere ressursgruppe som kan komme med innspill/forslag og kommentarer til myndighetenes planer og strategier.
- 2) Bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping ved at arbeidsinnvandrere blir aktivt del av samfunnet. Det ble stilt spørsmål om oppfølging fra UDI ang arbeidstillatelsene? Og hvordan er samarbeidet med Arbeidstilsynet? Bruke fagforeninger inn i arbeidet.
- 3) Gratis og obligatorisk norsk- og samfunnskunnskap, evt økt tilskudd til frivillige organisasjoner og arbeidsplasser som gir kurs/språktrening.
- 4) Økt bruk av lønnstilskudd.
- 5) Tilbud om «Samfunnskunnskap og foreldreveiledning» på eget språk for å sikre barnas rettssikkerhet.
- 6) Mer markedsføring av tilbud innen frivilligheten, sammensatte innvandrerråd, møteplasser, dialogmøter.
- 7) Den polske gruppen sliter med å få tilskudd til integreringsarbeid selv om de utgjør den største innvandrergruppa. Søknad til IMDi om sosiale og kulturelle tiltak ble ikke besvart.
- 8) Informasjonssenter/Internasjonalt hus for alle (inkludert majoriteten) hvor det gis informasjon for økt hverdagsintegrering.

6. Hvordan bidra til å forebygge hatkriminalitet og diskriminering på grunn av seksuell orientering og kjønnsuttrykk, og hvordan bidra til et holdningsskapende arbeid mellom frivillige organisasjoner og innvandrerbefolkningen når det gjelder LHBTI-utfordringer?

- 1) Mange organisasjoner ønsker å styrke sin kompetanse og kapasitet for å bekjempe hatkriminalitet på basis av etnisitet og diskriminering på grunn av seksuell orientering og kjønnsuttrykk. Temaene er ofte tabu i innvandrer miljøene. Innvandrerorganisasjoner trenger mer informasjon fra organisasjoner som f eks Sex og samfunn, Skeiv verden, Amnesty International for å gi informasjon til egne medlemmer. De trenger penger til arbeidet.
- 2) Politiet og kommunene må involvere og samarbeide med innvandrerorganisasjoner lokalt for å forebygge og skape felles plattformer gjennom åpne diskusjoner og nyansering.
- 3) Alle frivillige organisasjoner, inkludert innvandrerorganisasjoner, bør ha sine vedtekter at alle kan bli medlem i deres organisasjon uansett hudfarge og religion og annet ståsted.
- 4) Benytt ulike media for informasjon og dialog. Radioprogram kan benyttes for da tør folk å ringe og prate om temaer som de ikke hadde gjort hvis det var et fysisk møte. Gode erfaringer relatert til seksualitet, tenåringsgraviditet.
- 5) Tolketjenesten må oppdateres og kvalitetssikres slik at tolker har oppdatert kompetanse om LHBTI-menneskers rettigheter.

7. Hvordan kan frivillige organisasjoner bidra til å forebygge vold i nære relasjoner, herunder tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll?

- 1) Lett tilgjengelig opplysninger om lover og regler, relevante hjelpeinstanser (bl a i introduksjonsprogram og norskopplæring). Gjerne oversatte brosjyrer.
- 2) Kurs/opplæring til innvandrerorganisasjoner om hvordan ta opp disse temaer i sine organisasjoner.
- 3) Det trengs bedre samtaleverktøy for de som har dialog med innvandrere, f eks ildsjeler og andre. Benytte gode verktøy ved konflikthåndtering (som Nansenskolen).
- 4) Tettere samarbeid med trossamfunn.
- 5) Tidlig dialog med foreldrene for ansvarliggjøring overfor egne barn med tanke på forebygging og støtte foreldrerollen. Økt fokus på å skape trygge arenaer for disse temaene.
- 6) Økt fokus på anatomi/medisinske problemer ved kjønnslemlestelse.
- 7) Bruke ungdommer i informasjonsarbeid om negativ sosial kontroll på skolen slik som med mobbing.
- 8) Bruke personer med erfaring på temaene som f eks minoritetsrådgivere.
- 9) Når det gjelder kjønnslemlestelse og TVE er de offentlige veldig flinke, men i forhold til psykisk helse og flykninger er det viktig å bruke de frivilliges kompetanse.

8. Hvordan skape inkluderende arenaer og hvordan forebygge kulturelle og religiøse praksiser som kan hindre barn og unge i å delta i ulike aktiviteter?

- 1) Flere møteplasser generelt og tilbud utenfor organisert idrett. Økt støtte til alternative aktiviteter (kulturskole, friluftsliv etc) og legge til rette for deltakelse for de med begrensede økonomiske ressurser (utstyr, tilskudd kontingent el).
- 2) Skolen er viktig som tilrettelegger (sommerskole, leirskole, avslutninger, Foreldreutvalget).
- 3) Samme informasjon til foreldre og barn om aktiviteter.
- 4) Svømmeopplæring er nevnt på opplæringsloven og bør følges av alle.
- 5) Dialog med imamene og snakke om ulike aktiviteter også i moskeene.
- 6) Positiv bruk av media med tanke på integrering generelt.

9. Hvordan kan frivillige organisasjoner i større grad bidra til å styrke foreldrestøttende tiltak i kommuner?

- 1) Innvandrersorganisasjon trenger bedre kunnskap om støttende tiltak som de kan være med å bidra til.
- 2) Bruke frivilligheten inn i eksisterende kommunale tiltak (også forebyggingstiltak).
- 3) Foreldreveiledning og ICDP er godt verktøy og bør gis til alle foreldre med minoritetsbakgrunn.
- 4) Gi foreldrene opplæring (bl a i norskopplæring) om diverse tiltak som finnes i sin kommune.
- 5) Bidra med kulturformidling.
- 6) Støttepersoner for foreldre med saker hos barnevern (likemannsarbeid).
- 7) Ansatt flere med flerkulturell bakgrunn!

10. Hvordan kan myndigheter og frivillige organisasjoner arbeide sammen for å skape tillit og tilhørighet blant innvandrerbefolkningen?

- 1) Dialog mellom myndighetene, frivillige organisasjoner og innvandrerbefolkning. Etablere forum for kommune, politi, menighet og innvandrersorganisasjoner.
- 2) Etablere plan for frivilligheten, som f eks «Fjell 2020» som er kommunalt nærmiljøprosjekt i tett samarbeid med frivillige i bydel Fjell i Drammen.
- 3) Innvandrersorganisasjoner trenger mer organisasjonskunnskap samt tilgang til driftsmidler for å kunne styrke sine posisjoner lokalt og blant innvandrere med tanke på deltakelse.
- 4) Skape møteplasser og finne arenaer der man møtes på tvers av etniske grupper lokalt og gi råd og veiledning til ungdommer særskilt.
- 5) Gjennomføre «Frivillighetens torg og uke» for synliggjøring av sin virksomhet i samarbeid med kommunen.
- 6) Mobilisere nøkkelressurser i miljøene som brobyggere, f eks mellom barnevern og innvandrere.

11. Hvordan lykkes med barnehage og skole som integreringsarena? - Gode tiltak som bidrar til å forebygge frafall slik at flere gjennomfører videregående opplæring?

- 1) Utdanne flere med innvandrerbakgrunn som ansettes i barnehage og skole.
- 2) Myndighetene bør tilpasse individ- og gruppetiltak i barnehage og skole på en bedre måte. Det er ønskelig med økt fokus på norskopplæring for flyktningbarn og i større grad ha nivåbasert undervisning. Dette for å sikre at elevene har forutsetninger for å forstå og utvikle seg etter egne forutsetninger.

- 3) Gratis kjernetid i barnehage for dem med lav inntekt. Viktig med språktiltak allerede i barnehage fra flerspråklig utdannet personale.
- 4) Fjern kontaktstøtten.
- 5) Mer ressurser (lærere, tolker).
- 6) Også morsmålsopplæring til barn av innvandrereforeldre, gjerne gjennom tiltak i regi av innvandrersorganisasjoner.
- 7) Bedre studieveiledning på ungdomstrinnet og voksenopplæringen.
- 8) Forsterke tilhørigheten til skolen og hindre utenforskap. Det bør gis mat og leksehjelp på skolen. Tilrettelegge for foreldrenes involvering slik at skole – hjem samarbeidet blir bedre.
- 9) Synliggjøring av innvandrerkultur gjennom f eks flerkulturell/internasjonale dag i barnehage og skole.
- 10) Ønske om minoritetsrådgiver i Nord-Norge.

Eksempler på gode tiltak som ble trukket frem:

- A. «NAV i skole» - prøveprosjekt mot frafall på Tiller VGS. Elevene i risiko gruppe for frafall får veiledning om veien videre eller alternative tiltak for å forebygge frafall fra NAV.
- B. Bedre tilrettelagt «Etter skoletid» med mat, film, lekser. Elevene har en felles plattform for sosial aktivitet noen dager etter skoletid. Intensjonen er å forbygge mobbing og frafall. Dette gjøres ved Thora Storm VGS.
- C. Alle tospråklige ansatte bør ha kompetanse fra Høyskole. Dette gir tittelen fagarbeider (Skien-modellen).

12. Er det særskilte utfordringer dere møter i kontakt med offentlige instanser?

- 1) Myndighetene definerer utfordringene i dag. Det er viktig for frivillige organisasjoner at man ikke bare skal brukes, men også være i dialog for å hente ut kunnskap fra frivillige organisasjoner.
- 2) Mangel på kulturell forståelse i offentlig saksbehandling skaper unødige misforståelser. Bl a NAV, legevakt og politiet bør bli bedre.
- 3) Forenkle det byråkratiske språket og offentlige søknadsprosesser.
- 4) Ansettelse av flere innvandrere i det offentlige.
- 5) Styrke rettsikkerheten.

13. Andre innspill?

- 1) Det bør ikke være mulig å trekke statsborgerskapet etter f eks 15 år. Dette skaper usikkerhet som kan være et hinder for integreringen.
- 2) Økt fokus på traumebehandling av barn fra krigsområder for å forebygge ekstremisme/isolasjon/ psykiske plager senere.
- 3) Økt fokus på funksjonshemmede med innvandrerbakgrunn. Det er viktig å bryte ned tabuer hos innvandrere til det å ha funksjonshemmede i sin familie. Nyankomne innvandrere må ta hørselstest. Tegnspråklige døve bør bosettes der det er andre døve og hvor det finnes aktuelle tiltak. Det gjelder å hindre at døve blir dobbelt marginalisert.
- 4) Økt fokus på eldre innvandrere for å hindre ensomhet og sikre likeverdige helse- og omsorgstjenester. Særlig behov for å sikre god dialog for de som ikke har lært eller har glemte norsk språk.
- 5) Store utfordringer med kvalitetssikring og tilstrekkelig kapasitet av tolker i små språkgrupper.
- 6) Religion må sees som ressurs i arbeidet for fellesskapet og tilhørigheten i samfunnet.
- 7) Det er ønskelig med flere møter med IMDi.
- 8) Forenkle rapporteringskrav og rapporteringsskjemaer i forbindelse til offentlige tilskuddsordninger.
- 9) Hva har skjedd med innspillene gitt i de tidligere konferansene?

VEDLEGG

Eksempler på bidrag i arbeidet med å skape trygge og gode lokalsamfunn

- √ I Bydel Søndre Nordstrand i Oslo er hele samfunnet, inkludert religiøse organisasjoner, med i forum når noe oppstår lokalt. Gjennom å møtes sikrer man informasjonsformidling samt dialog for å finne løsninger.
- √ Folkedialogmøter i regi av Nansenskolen har etablert en metode for debatt lokalt når spesielle utfordringer har oppstått. Folkedialog er en samtaleteknikk for større grupper (max 50 deltakere), og som de har prøvd ut flere ganger i Skedsmo kommune, Lillehammer og andre steder. En folkedialog er en fasilitert samtale av en eller to personer fra Nansen Fredssenter. Deres erfaring er at formatet og metoden skaper en bedre og mer reflekterende samtale enn en vanlig debatt.
- √ Flerkulturelt Forum Tromsø er etablert av frivillige og brukes som springbrett for politisk dialog og engasjement. Det er et debattforum hvor politikere og opinionsledere inviteres til debatt. Dette bidrar til å finne lokale løsninger på aktuelle utfordringer.